

Jak citovat tuto recenzi / How to Cite this Book Review

HRABÁLEK, Martin a Martin DOLEČEK. 14.6.2014. Úvod do studia mezinárodních vztahů. SMOLÍK, Josef. Reviewed in: *Obrana a strategie*, 1/2014: 93–94, 15.6.2014.

SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Praha: GRADA, 2014. 1. vydání. ISBN 978-80-247-5131-3.

Martin Hrabálek, Martin Doleček

Ačkoliv je obor mezinárodních vztahů v České republice dlouhodobě etablovaným a mezi studenty velmi populárním, s výjimkou dnes již klasické publikace Oskara Krejčího „Mezinárodní politika“, která vyšla již v několika dotiscích, schází na domácí scéně prakticky publikace, která by měla ambice pokrýt problematiku mezinárodních vztahů ze všech jejích možných aspektů. Většina publikací se věnuje buďto historii mezinárodních vztahů, kde můžeme uvést „Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941–1995“ od Běly Plechanovové a Jiřího Fidlera, či dvojdílnou publikaci „Světová politika ve 20. století“ od Vladimíra Nálevky, případně pak teoriím mezinárodních vztahů, kde je nejnámějším dílem „Teorie mezinárodních vztahů“ od Petra Druláka. Opomenout nelze ani publikaci Šárky Waisové, jež nese stejný název jako text Josefa Smolíka, tedy „Úvod do studia mezinárodních vztahů“. Tyto publikace tak mají převážně parciální záběr, a ačkoliv jsou z hlediska disciplíny rozhodně přínosné, nemohou reflektovat bohatost tak košaté disciplíny, jakou v současné době obor mezinárodních vztahů nesporně je.

Recenzovaná publikace Josefa Smolíka se tuto „díru na trhu“ evidentně snaží zacelit. Smolík vytvořil text se širokým záběrem a pokrývá řadu témat, od jednotlivých teorií MV přes konflikty až po ekonomický rozměr globální politiky. Samostatná kapitola byla též věnována tématu Evropské unie. Smolíkova kniha pokrývá problematiku mezinárodních vztahů jako vědní disciplíny s cílem nejenom být další z učebních pomůcek, ale také s cílem přiblížení mezinárodních vztahů „laické“ veřejnosti. Přestože je publikace skromně pojmenovaná jako „úvod“, jde Smolík v jednotlivých tématech do slušné hloubky a kromě studentů bakalářského studia, na které je pravděpodobně primárně cílena, může sloužit jako přehledová (a přehledná) publikace i studentům starších ročníků.

Z obsahového hlediska autor hned na úvod překvapuje, když v druhé kapitole velmi zajímavým způsobem mapuje stav disciplíny mezinárodních vztahů v České republice. Kromě jednotlivých vysokých škol, kde se mezinárodní vztahy vyučují, zařazuje Smolík do svého přehledu i výzkumná pracoviště, jako je Ústav mezinárodních vztahů. Následně poté čtenáře seznamuje s tou částí české časopisecké scény, kde články s tématem mezinárodních vztahů vycházejí. Počín zmapování stavu oboru mezinárodních vztahů je neotřelý a též žádoucí. Tento přístup není u Smolíka rozhodně náhodný, právě naopak. Snaha vzájemně propojit veškeré relevantní informace a poskytnout tak plastický obraz představovaného oboru je pro recenzovanou publikaci příznačná. Dalším pozitivem, které s tímto pojetím úzce souvisí, je fakt, že autor si dobře uvědomuje, že součástí povědomí o daném oboru nejsou pouze informace o jeho teoretických východiscích apod., ale také jím předkládané seznámení s praktickými aspekty. Znalost jednotlivých pedagogických či výzkumných pracovišť tak studentům umožní zorientovat se v domácím prostředí zájmu o mezinárodní vztahy. Nadto jim rozšíří povědomí o případných možnostech vlastních publikačních aktivit.

Smolík v sobě ve své publikaci nezapře experta především na bezpečnostní problematiku. Již v druhé kapitole se věnuje stavu oboru bezpečnostních a strategických studií, který je v současné době velmi dynamickou subdisciplínou mezinárodních vztahů. Smolík bezpečnostními tématy ostatně prokládá i další části práce, a tak se například v kapitole věnované aktérům světové politiky můžeme netradičně setkat s částí věnovanou organizovanému zločinu či terorismu. Toto širší chápání aktérství je poměrně zajímavé a ačkoliv není zcela obvyklé, dává světové dění do širších souvislostí. To samé platí o kapitole 8, ve které se Smolík věnuje problematice moci v mezinárodním prostředí a opět se zcela netradičně zabývá rolí médií ve světové politice. Celkově tak lze říct, že Smolík jde v publikaci svou vlastní cestou a ve svém pojetí se odlišuje od řady zahraničních publikací, které dnes českým studentům často slouží jako studijní materiál. Jak je už nicméně naznačeno výše, nejde o odlišení samoučelné nebo jen nechtěné, coby důsledek Smolíkovy profesní orientace. Jak otázka bezpečnostních aspektů, tak i akcent na mocenské záležitosti dodává celé publikaci ucelenější ráz. Je tomu tak bezpochyby i díky tomu, že právě tato témata patří svým významem mezi jedna z klíčových, případně mobilizačních, což pochopitelně souvisí s neopomenutelnou politizací témat, mezi něž rozhodně terorismus (nejen) v posledních letech patří.

Jednotlivé kapitoly jsou strukturovány jako učební texty, kdy na jejich konci neschází další doporučená literatura pro účely prohlubování znalostí o daném konkrétním tématu. Kromě toho se na konci kapitol nachází i kontrolní otázky a další doporučené aktivity. Tyto aktivity se liší, od zhlédnutí vybraných snímků po dohledání dat na internetu. Studijní text se tak nebojí opustit konzervativní pedagogické vody, orientované na ryze odborné publikace, a právě například skrze vhodně zvolenou filmovou tvorbu nabízí čtenáři i popkulturní reflexi dílčích odvětví či poznatků. Minimálně se tak jedná o zajímavé činnosti, které mohou čtenáře motivovat k dalšímu studiu a vůbec zájmu o obor jako takový. Skrze tyto aktivity totiž nenásilnou a naprosto přirozenou formou vyplyne, že mezinárodní vztahy a témata s nimi související jsou zcela běžnou součástí okolního světa. Z pedagogického hlediska tak knihu považuji za velmi zdařilou, a to jak z pohledu možnosti jejího využití pedagogem, tak pro případné samostudium. Při samostudiu pak čtenář jistě ocení i výše zmíněné kontrolní otázky, které prověří, nakolik se mu podařilo problematice porozumět.

Smolíkova kniha má kompilační charakter, což je však s ohledem na účel textu zcela v pořádku a autor sám tento fakt ostatně ani nezastírá. Kromě toho se jedná o kompilát zdařilý, který svůj cíl, tedy uvést čtenáře do problematiky mezinárodních vztahů, naplňuje velmi dobře. Dokážu si představit, že Smolíkova kniha bude sloužit nejen studentům, ale i dalším profesím, které mají k problematice mezinárodních vztahů blízko. Její nespornou výhodou je již výše zmíněný široký záběr, který umožňuje vytvoření poměrně komplexní představy o stávajícím světovém dění. Po prostudování knihy tak čtenář odejde se slušným základem, na kterém bude moci dále budovat za využití jiných publikací, což dle mého názoru bylo Smolíkovou snahou. Publikace tedy dojde využití i mimo samotný obor mezinárodních vztahů a ocení ji například i studenti bezpečnostních a strategických studií.

Celkově tak lze rozhodně hodnotit Smolíkův text jako zdařilý. Věřím tomu, že se mu podaří etablovat mezi již zavedenými publikacemi zabývajícími se oborem mezinárodních vztahů a že bude využíván ve výuce na českých vysokých školách. Z mého pohledu pokrývá problematiku mezinárodních vztahů zajímavějším způsobem než výše zmíněná publikace Oskara Krejčího, která je s ohledem na širší záběr prakticky jedinou přímou konkurencí. To však může být pouze subjektivní pocit. Další, možná lepší variantou, je pak kombinace obou těchto knih, s ohledem na to, že každá má k tématu mezinárodní politiky poněkud odlišný přístup. Každopádně je dobré, že se tak etablovaný obor, jakým jsou mezinárodní vztahy, dočkal dalšího přírůstku od domácího autora.